

PRECARIETAT LABORAL, RÀDIOGRAFIA DE LA PROFESSIÓ

Quan parlem de precarietat laboral, força sovint no definim bé a què ens referim. I sense voler-ho, posem en un mateix sac tots els conceptes resumits en unes condicions de treball per sota d'allò que es pot considerar acceptable. Tanmateix, la precarietat laboral és un terme que inclou tots els sectors productius i també, sens dubte, el sector de mitjans de comunicació en el seu espectre més ampli. Però la precarietat laboral no es manifesta de la mateixa forma en tots els seus aspectes i la millor manera d'entendre-la és disseccionant-la amb la major precisió possible. Dins del sector dels mitjans de comunicació, aquesta precarietat és molt variada i va des dels contractes laborals per sota de la categoria corresponent a la total absència contractual.

Si observem detalladament els subsectors que conformen el conjunt de mitjans de comunicació ens adonarem que la precarietat adopta diferents formes segons es tracti de premsa, premsa no diària, ràdio, televisió, periodisme digital o gabinets de premsa.

En el cas de la premsa diària, cal distingir entre els diaris d'àmbit nacional, la premsa comarcal i els gratuïts. En el primer dels casos, la precarietat es manifesta, principalment, en l'absència de contractes per als periodistes que comencen a treballar. Es té la idea que abans de realitzar un contracte laboral, cosa que seria el més correcte i legal, s'ha de passar per un meritori de molts anys sense garantir que el contracte es faci finalment. També és freqüent plantejar-los una relació estranya que consisteix en anar a la redacció com si fossin de plantilla, amb horaris i obligacions més àmplies que els seus propis companys. A canvi d'una dedicació total, se'ls paga una quantitat mensual que pot ser fixa o variable-molt més baixa que als treballadors de plantilla- en funció de criteris jurídics que impedeixin poder demostrar una relació laboral en tota regla. Per això, cada vegada més, se'ls obliga a donar-se d'alta d'autònoms per treballar a la redacció encara que els afectats ni tan sols puguin cobrir el pagament de les obligacions socials i fiscals amb el que perceben pel seu treball.

Si la precarietat dels treballadors que perceben aquest tipus d'honoraris és dramàtica laboralment parlant, més ho és encara la d'aquells que treballen a tant la peça, ja sigui gràfica o literària. En aquests casos, els abusos estan a l'ordre del dia ja que les empreses no solament incompleixen els pagaments en temps i forma, sinó que fan que els treballadors de la informació caiguin en el desànim més absolut fins al punt que molts d'ells acaben no reclamant el que se'ls deu i deixen la professió a causa de la precarietat laboral que sofreixen.

En la premsa comarcal, contràriament al que pugui semblar, no hi ha la mateixa precarietat, perquè l'índex de persones sense contracte és molt reduït -d'una a tres persones sobre una plantilla de 100- comparat amb els diaris d'àmbit nacional, on el nombre de treballadors sense contracte pot ser molt nombrós: xifres de 30 persones sense cap tipus de contracte per plantilles que oscil·len entre els 250-350 treballadors adscrits al conjunt de tasques de redacció.

Als diaris comarcals, la majoria dels treballadors tenen contracte laboral, amb salaris ajustats a la difusió del mitjà i al seu àmbit geogràfic. En un 98 per cent

dels casos, estan per sobre dels mínims que marca el Conveni Nacional de Premsa Diària.

Els gratuïts són figures d'un altre paner, perquè pràcticament no han donat feina als informadors. Les seves redaccions, almenys les que hi ha a Catalunya, compten amb sis o set periodistes i, a tot estirar, un fotògraf de plantilla. Allà on han generat ocupació és en el sector del telemàrqueting, on la plantilla sol superar els trenta treballadors.

La premsa no diària també pateix diferents graus de precarietat en funció de la peridodicitat de la publicació. No són el mateix els setmanaris que els mensuals o bimestrals, per citar només els més comuns. En el cas de la premsa setmanal, i a causa de la crisi de mercat que pateix des de fa més de 10 anys, les plantilles s'han reduït a la mínima expressió i són els anomenats col·laboradors els que nodreixen les principals borses de precarietat manifestada en absència de contractes i treballs a tant la peça. En aquest subsector es pot assegurar que més del 50 per cent dels treballadors no tenen cap tipus de relació contractual, i això tot i existir un conveni d'àmbit estatal anomenat Conveni de Premsa No Diària. Però són les publicacions mensuals les que més fomenten la desregulació laboral fins al punt que les estructures d'aquestes publicacions només compten amb tres o quatre treballadors de plantilla, en els que estan inclosos els màxims responsables de la publicació: director, redactor cap, director d'art (maquetista-dissenyador) i corrector. Això significa que el 90 per cent dels continguts de la publicació són externs, i que el personal de plantilla es dedica a la coordinació i producció dels continguts, i no té temps per realitzar producció periodística pròpia. Una cosa similar és el que succeeix amb l'anomenada premsa del cor, que es nodreix gairebé totalment d'agències d'informació, moltes unipersonals, dedicades a aquests temes. Hi ha una borsa de precarietat extrema en el que es coneix com revistes especialitzades, com ara en els sectors d'electrodomèstics, farmacèutics, assegurances, joguines, informàtica, etcètera. El personal de les editorials que produeixen aquestes publicacions sol tenir un contracte laboral, la majoria per obra i/o servei, però sota convenis que no tenen res a veure amb el vigent de Premsa No Diària. Molts treballadors que accedeixen a la seva primera ocupació, i fins i tot redactors amb experiència, són contractats com auxiliars administratius encara que el seu treball sigui de redactors purs i durs i els seus salaris estan bastant per sota dels 1.000 euros bruts.

A la ràdio, segons si és pública, privada, nacional o local, la situació de precarietat també és diferent. En general, les cadenes de ràdio públiques i les nacionals no tenen grans borses de precarietat, encara que cada vegada més estan adoptant el model de les privades que no és cap altre que el d'externalitzar determinats programes mitjançant contractes artístics en els que l'"estrella" aporta la seva pròpia productora, és a dir, lliura el que s'anomena programa clau a mà. I són aquestes productores de les estrelles les que més fomenten la precarietat ja que gairebé cap dels seus treballadors, a excepció de l'estructura administrativa mínima, no tenen contracte laboral, mercantil i/o civil. Els salaris que perceben són tan escassos, que es podria parlar d'una autèntica explotació laboral.

Fora de les cadenes de ràdio consolidades, el món radiofònic és una suma de precarietat constant: les emissores locals, de capital municipal públic o privat

tenen plantilles mínimes, per no dir que no en tenen. El concepte de ràdio en els àmbits municipals és el de col·laboració constant i permanent que realitzen habitants de la localitat (no professionals) de forma voluntària pel seu interès en determinades activitats, principalment culturals, del municipi. I poden anar des de receptes de cuina, discos dedicats, castellers, etcètera.

La Ràdio Digital Terrestre, quan comenci a implantar-se, pot significar borses d'ocupació noves. Però veient tal com està la situació laboral del mitjà, tot apunta que es continuarà amb el model analògic pel que fa a la relació laboral.

La televisió, quant a l'estructura d'àmbit de cobertura, s'assembla molt a la ràdio pel que fa a la situació laboral dels treballadors. Encara que en aquest cas el nombre de treballadors és molt més nombrós que el de la ràdio. En general, a les televisions públiques la situació laboral es pot dir que és bastant estable i que les condicions laborals es regeixen per convenis col·lectius propis que els treballadors s'han guanyat al llarg dels anys. Encara que cada vegada més, les empreses estan amenaçant amb la producció externa que no s'ha estès més gràcies a la resistència dels treballadors. No es pot dir el mateix de les privades, en les quals els convenis col·lectius, les que el tenen, són inferiors pel que fa a condicions laborals i externalització de la graella de programes. Respecte a les locals, bé siguin privades, de capital municipal o mixt, la situació és de desregulació total. Les plantilles solen ser molt reduïdes i la no existència d'un conveni col·lectiu propi ni d'un d'àmbit estatal provoca que no hi hagi un marc contractual de referència i que apliquin el que més convingui a l'empresa.

El Periodisme Digital, a causa de la seva relativa joventut, està totalment desregulat i gairebé no hi ha dades fiables de la situació laboral dels professionals que treballen en aquest tipus de mitjans. Encara que les poques dades que es coneixen apunten al fet que la situació laboral és molt, molt precària per l'absència de contractes, o perquè els contractes que realitzen estan adscrits al Conveni Col·lectiu d'Oficines i Despatxos.

En general, els portals digitals estan formats per plantilles molt reduïdes que es dediquen a explorar la Xarxa per nodrir-se d'informació, cosa que provoca que el seu treball no tingui la mateixa consideració- gran error d'apreciació- que la producció informativa tradicional.

Respecte als gabinets de premsa, els professionals que integren les empreses que es dediquen a aquests afers solen ser joves periodistes, la majoria llicenciats en Comunicació Audiovisual. El treball d'aquests companys és el mateix que el que puguin fer altres informadors en altres sectors, però amb objectius diferents ja que la informació que produeixen per encàrrec va dirigida als seus propis col·legues dels diversos mitjans. La precarietat és també molt present en aquest sector ja que la majoria no tenen contracte laboral i cada vegada més la seva relació professional és en règim de contracte mercantil o prestació de serveis.